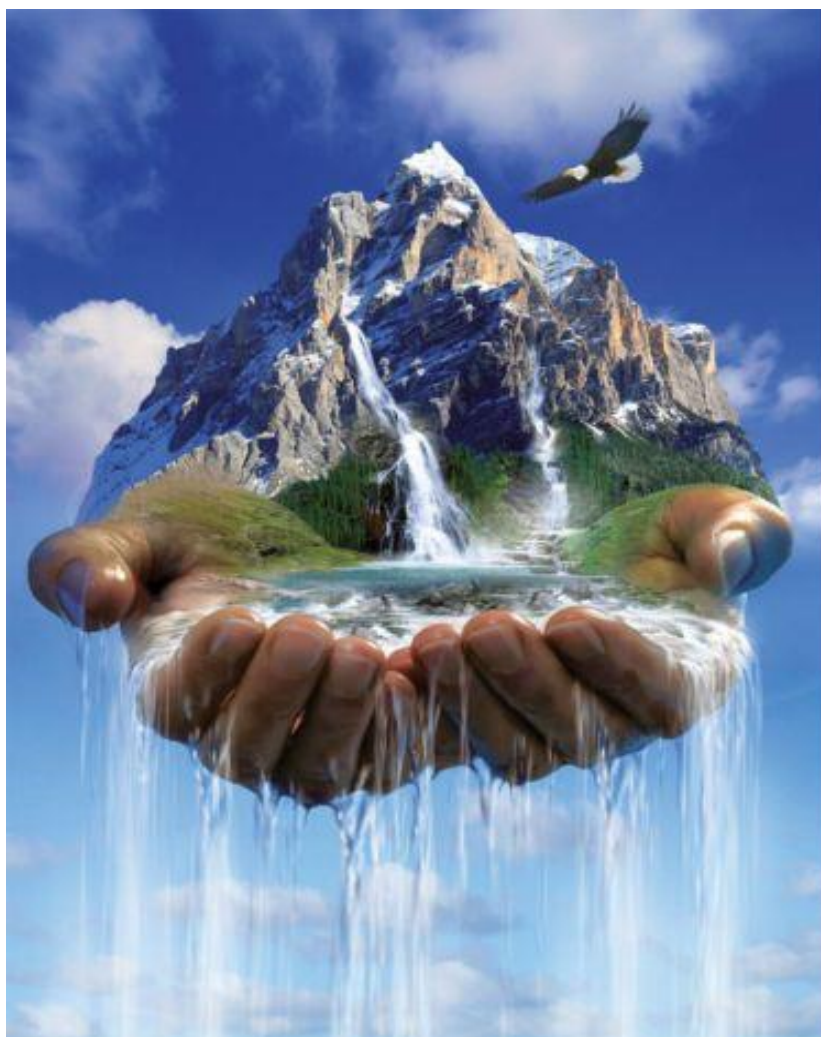

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МЕДИЧНИХ НАУК
УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені О.О. Богомольця
ІНСТИТУТ ГІГІЄНИ ТА ЕКОЛОГІЇ

ЕКОЛОГІЧНІ ТА ГІГІЄНІЧНІ ПРОБЛЕМИ
СФЕРИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ

(ЗБІРКА МАТЕРІАЛІВ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ)

19 березня 2025 р

м. Київ

УДК _613+574]:061.3

Головний редактор: Омельчук С.Т. член-кор. НАМН України, д.мед.н., професор

Заступник головного редактора: Гринзовський А.М. д.мед.н., професор, Вавріневич О.П. д.мед.н., професор.

Технічний редактор: доцент кафедри гігієни та екології НМУ імені О.О. Богомольця к. мед. н., доцент Кондратюк М.В.

Редакційна колегія:

БАРДОВ В.Г. – член-кор. НАМН України, д.мед.н., професор;

ГАРКАВИЙ С.І. – д.мед.н., професор;

ГРУЗЄВА Т.С. – д.мед.н., професор;

ПЕТРУСЕВИЧ Т.В. – к.мед.н., доцент;

КОРШУН М.М. – д.мед.н., професор;

ШИРОБОКОВ В.П. – академік НАН та НАМН України, д.мед.н., професор;

ЯВОРОВСЬКИЙ О.П. – академік НАМН України, д.мед.н., професор.

Матеріали науково-практичної конференції з міжнародною участю «Екологічні та гігієнічні проблеми сфери життєдіяльності людини» (Київ, 19 березня 2025 р.) / за загальною редакцією член-кор. НАМН України, професора С.Т. Омельчука. – К., 2025. – 298 с.

У матеріалах науково-практичної конференції з міжнародною участю «Екологічні та гігієнічні проблеми сфери життєдіяльності людини» (Київ, 19 березня 2025 р.) відображено актуальні питання гігієни, екології та громадського здоров'я: вплив довкілля на здоров'я людини, профілактику й лікування захворювань, епідеміологічні виклики, безпеку харчових продуктів, умови праці та медичного забезпечення у воєнних умовах. Основний акцент – міждисциплінарні зв'язки екології й профілактичної медицини, що має на меті: гармонізувати науково-дослідну діяльність у межах «Єдиного здоров'я» з політиками ЄС, готувати фахівців і сприяти післявоєнному відновленню України.

УДК _613+574]:061.3

У разі повного або часткового використання матеріалів збірника посилання обов'язкове

Оргкомітет конференції вважав за доцільне залишити авторські тексти без змін

© НАЦІОНАЛЬНИЙ
МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені О.О.Богомольця

раціоні. Своєю чергою, це зумовлює необхідність систематичної роз'яснювальної роботи усіх зацікавлених осіб з метою корекції харчування студентів.

ЗАКОНИ ЕПІДЕМІОЛОГІЇ

Мохорт Г.А.

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця

Епідеміологія пройшла тривалий шлях розвитку від науки про епідемії та епідемічний процес інфекційних захворювань до загально-медичної науки як галузі профілактичної медицини про епідемічний процес (ЕП) та природничо-наукової основи доказового громадського здоров'я. В 40-х роках 20 століття видатний вчений-епідеміолог академік Л.В. Громашевський в рамках концепції механізму передачі збудників інфекційних хвороб запропонував 6 законів епідеміології, які є логічною науковою основою для розробки сучасного визначення ЕП та загальних законів (постулатів) епідеміології, запропонованих нижче.

Епідемічний процес (ЕП) – це виникнення та поширення в популяції людей патологічних станів (хвороб, преморбідних станів), викликаних дією екзогенних та/або ендогенних чинників. ЕП є багаторівневою соціально-екологічною системою або біосоціальним феноменом, який закономірно функціонує на популяційному рівні і проявляється у вигляді захворюваності (патологічних станів) населення.

1-й закон (про причину або джерело патології): будь-який патологічний стан людини виникає внаслідок впливу (дії) екзогенних та ендогенних чинників ризику, які здатні порушити гомеостаз макроорганізму (викликати патологічні стани). Епідемічний процес кількісно та якісно характеризується його проявами, а саме захворюваністю/смертністю (або рівнем здоров'я) населення (залежна змінна) та показниками дії чинників ризику (незалежні змінні).

2-й закон (про еволюційно-біологічну та соціальну детермінованість каузального зв'язку патологічного стану та його причин): будь-який патологічний стан людини виникає за наявності відповідного еволюційно та/або соціально сформованого біологічного (етіологічного, патогенетичного тощо) механізму дії/впливу.

3-й закон (про класифікацію хвороб та причин смерті): еволюційно та соціально сформовані властивості (етіологія, патогенез, клінічні та епідеміологічні прояви) патологічних станів людини сумарно становлять комплексну об'єктивну ознаку, котра може бути покладена в основу раціональної класифікації хвороб та причин смерті людини. Закон визначає структуру та медико-соціальну пріоритетність окремих патологічних станів.

4-й закон: закон про епідеміологічну тріаду (біологічний базис та надбудову) ЕП: епідемічний процес виникає і підтримується тільки за умов наявності та взаємодії трьох його первинних рушійних сил: причини/джерела ризику (небезпеки) патологічного стану людини, здійснення (реалізації) механізму його дії/передачі та сприйнятливості (вразливості) популяції (населення), а вторинні (опосередковані) рушійні сили (природні та соціальні чинники або надбудова – екзогенні та ендогенні чинники ризику) зумовлюють кількісні та якісні зміни епідемічного процесу шляхом впливу на його первинні рушійні сили. (Наукова основа для обґрунтування впорядкованого переліку протиепідемічних та профілактичних заходів.)

5-й закон (про доказову методологію дослідження каузальності патологічних станів): необхідною умовою ефективного (дієвого) контролю за епідемічним процесом (популяційним здоров'ям) є застосування принципів (методології) доказового наукового дослідження причинно-наслідкових (каузальних) моделей патологічних станів та механізмів їх поширення/припинення в популяції.

6-й закон (про вплив системи епідеміологічного нагляду на епідемічний процес): епідеміологія будь-якого патологічного стану (або стан популяційного здоров'я) може змінюватись, якщо соціальні та екологічні умови

життя суспільства зазнають змін, які спроможні стимулювати або пригнічувати первинні рушійні сили епідемічного процесу, зокрема, у випадку, якщо ці зміни цілеспрямовано здійснюються системою епідеміологічного спостереження (нагляду) на державному та глобальному рівнях.

ОЖИРІННЯ: ЧИ ВСЕ ВИРІШЕНО

Омельченко Е.М., Карамзіна Л.А.

ДУ «Інститут громадського здоров'я ім. О.М. Марзєєва НАМН України»

Актуальність. За даними ВООЗ кількість людей з надмірною вагою з 1975 року у світі потроїлася. Ожиріння – метаболічна хвороба (МКХ-10) із патологічним або надмірним вмістом жиру в організмі. В 1950 році ВООЗ включила ожиріння в міжнародну класифікацію хвороб. ВООЗ визначає масу тіла як надлишкову при індексі маси тіла (ІМТ) $> 25 \text{ кг/м}^2$, а як ожиріння – при $\text{ІМТ} > 30 \text{ кг/м}^2$. Наявність надмірної кількості жирової тканини погіршує стан здоров'я та якість життя.

Матеріали та методи, результати досліджень, висновки.

Жирова тканина – це найбільший ендокринний орган в організмі людини. Вона бере участь у процесах синтезу, накопичення та метаболізму гормонів, і навпаки, зміна гормонального статусу може впливати на коливання маси тіла.

Що провокує збільшення ваги? Це – гіпоталамус, котрий запам'ятовує більш високі показники маси тіла як нову норму і бореться за підтримку більшої ваги шляхом численних механізмів: знижує швидкість метаболізму у стані спокою та збільшує вироблення центральних та периферичних орексигенних факторів для збільшення споживання їжі.

Різні системи зниження ваги (дієти, фізичні навантаження, фармакологія, зменшення розміру шлунка) не призводять до стійкого ефекту і через деякий час вага повертається ще й з надлишком. Сучасні дослідники гіпокінезію розглядають теж як різновид залежності.

Більшість людей не притримуються рекомендацій раціонального